

Bài 3. Dấu của tam thức bậc hai

A. Lý thuyết

1. Dấu của tam thức bậc hai

Cho tam thức bậc hai $f(x) = ax^2 + bx + c$ ($a \neq 0$), $\Delta = b^2 - 4ac$.

+ Nếu $\Delta < 0$ thì $f(x)$ cùng dấu với hệ số a với mọi $x \in \mathbb{R}$

+ Nếu $\Delta = 0$ thì $f(x)$ cùng dấu với hệ số a với mọi $x \in \mathbb{R} \setminus \left\{ \frac{-b}{2a} \right\}$

+ Nếu $\Delta > 0$ thì $f(x)$ có hai nghiệm x_1, x_2 ($x_1 < x_2$). Khi đó:

– $f(x)$ cùng dấu với hệ số a với mọi x thuộc các khoảng $(-\infty; x_1); (x_2; +\infty)$

– $f(x)$ trái dấu với hệ số a với mọi x thuộc khoảng $(x_1; x_2)$.

2. Ví dụ

2.1. Ví dụ 1

Xét dấu của tam thức bậc hai

a) $f(x) = 4x^2 - x + 1$;

b) $f(x) = x^2 + 2x + 1$.

Hướng dẫn giải

a) Tam thức bậc hai $f(x) = 4x^2 - x + 1$ có $\Delta = b^2 - 4ac = (-1)^2 - 4.4.1 = -15 < 0$, hệ số

$a = 4 > 0$ nên $f(x) > 0$ với mọi $x \in \mathbb{R}$.

b) Tam thức bậc hai $f(x) = x^2 + 2x + 1$ có $\Delta = b^2 - 4ac = 2^2 - 4.1.1 = 0$, hệ số $a = 1 > 0$, nghiệm kép $x_0 = -1$ nên $f(x) > 0$ với mọi $x \in \mathbb{R} \setminus \{-1\}$.

2.2. Ví dụ 2

Lập bảng xét dấu của tam thức bậc hai $f(x) = x^2 - 4x + 3$.

Hướng dẫn giải

Tam thức bậc hai $f(x) = x^2 - 4x + 3$ có $\Delta = b^2 - 4ac = (-4)^2 - 4.1.3 = 4 > 0$ có hai nghiệm phân biệt $x_1 = 1$; $x_2 = 3$; hệ số $a = 1 > 0$.

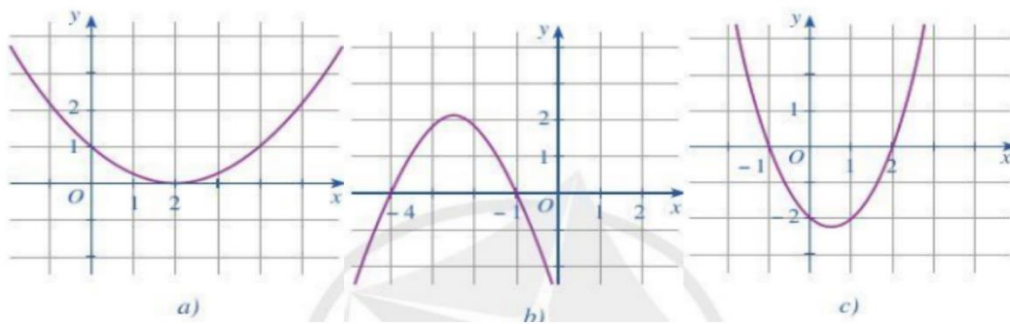
Ta có bảng xét dấu như sau:

x	$-\infty$	1	3	$+\infty$	
f(x)	+	0	-	0	+

B. Bài tập tự luyện

B.1 Bài tập tự luận

Bài 1. Tìm nghiệm và lập bảng xét dấu của tam thức bậc hai với đồ thị được cho ở mỗi hình.

Hướng dẫn giải

a)

Ta thấy đồ thị cắt trục Ox tại điểm $(2; 0)$ nên phương trình $f(x) = 0$ có duy nhất nghiệm $x = 2$.

Ta thấy đồ thị nằm trên trục hoành nên ta có bảng xét dấu:

x	$-\infty$	2	$+\infty$
$f(x)$	$+$	0	$+$

b)

Ta thấy đồ thị cắt trục Ox tại hai điểm phân biệt $(-4; 0)$ và $(-1; 0)$ nên phương trình $f(x) = 0$ có hai nghiệm phân biệt $x_1 = -4; x_2 = -1$.

Trong các khoảng $(-\infty; -4)$ và $(-1; +\infty)$ thì đồ thị nằm dưới trục hoành nên $f(x) < 0$, trong khoảng $(-4; -1)$ thì đồ thị nằm trên trục hoành nên $f(x) > 0$.

Bảng xét dấu:

x	$-\infty$	-4	-1	$+\infty$
$f(x)$	$-$	0	$+$	$-$

c)

Ta thấy đồ thị cắt trục Ox tại hai điểm phân biệt $(-1; 0)$ và $(2; 0)$ nên phương trình $f(x) = 0$ có hai nghiệm phân biệt $x_1 = -1; x_2 = 2$

Trong các khoảng $(-\infty; -1)$ và $(2; +\infty)$ thì đồ thị nằm trên trục hoành nên $f(x) > 0$

Trong khoảng $(-1; 2)$ thì đồ thị nằm dưới trục hoành nên $f(x) < 0$.

Bảng xét dấu:

x	$-\infty$	-1	2	$+\infty$
$f(x)$	$+$	0	$-$	$+$

Bài 2. Khi nào thì tam thức bậc hai $f(x) = x^2 + (\sqrt{5} - 1)x - \sqrt{5}$ nhận giá trị dương.

Hướng dẫn giải

Ta có : $f(x) = x^2 + (\sqrt{5} - 1)x - \sqrt{5} = 0 \Leftrightarrow \begin{cases} x = 1 \\ x = -\sqrt{5} \end{cases}$.

Bảng xét dấu:

x	$-\infty$	$-\sqrt{5}$		1	$+\infty$	
$f(x)$		+	0	-	0	+

Dựa vào bảng xét dấu $f(x) > 0 \Leftrightarrow x \in (-\infty; -\sqrt{5}) \cup (1; +\infty)$.

Bài 3. Tìm giá trị nguyên của x để tam thức $f(x) = 2x^2 - 7x - 9$ nhận giá trị âm.

Hướng dẫn giải

Ta có : $f(x) = 2x^2 - 7x - 9 = 0 \Leftrightarrow \begin{cases} x = -1 \\ x = \frac{9}{2} \end{cases}$.

Bảng xét dấu

x	$-\infty$		-1		$\frac{9}{2}$		$+\infty$
$f(x)$		$+$	0	$-$	0	$+$	

Dựa vào bảng xét dấu $f(x) < 0 \Leftrightarrow -1 < x < \frac{9}{2}$. Mà x nguyên nên $x \in \{0; 1; 2; 3; 4\}$.

Như vậy, với x nguyên $x \in \{0; 1; 2; 3; 4\}$ thì $f(x) = 2x^2 - 7x - 9 < 0$.

B.2 Bài tập trắc nghiệm

Câu 1. Tam thức bậc hai $f(x) = -x^2 + 3x - 2$ nhận giá trị không âm khi và chỉ khi

A. $x \in (-\infty; 1) \cup (2; +\infty)$;

B. $x \in [1; 2]$;

C. $x \in (-\infty; 1] \cup [2; +\infty)$.

D. $x \in (1; 2)$.

Hướng dẫn giải

Đáp án đúng là: B

Ta có : $f(x) = -x^2 + 3x - 2 = 0 \Leftrightarrow \begin{cases} x = 1 \\ x = 2 \end{cases}$.

Bảng xét dấu

x	$-\infty$	1		2		$+\infty$
$f(x)$		-	0	+	0	-

Dựa vào bảng xét dấu $f(x) \geq 0 \Leftrightarrow 1 \leq x \leq 2$.

Do đó, $x \in [1; 2]$.

Câu 2. Tam thức bậc hai $f(x) = -x^2 + 5x - 6$ nhận giá trị dương khi và chỉ khi

A. $x \in (-\infty; 2)$;

B. $(3; +\infty)$;

C. $x \in (2; +\infty)$;

D. $x \in (2; 3)$.

Hướng dẫn giải

Đáp án đúng là: D

$$\text{Ta có : } f(x) = -x^2 + 5x - 6 = 0 \Leftrightarrow \begin{cases} x = 2 \\ x = 3 \end{cases}.$$

Bảng xét dấu

x	$-\infty$	2			3	$+\infty$
$f(x)$		$-$	0	$+$	0	$-$

Dựa vào bảng xét dấu $f(x) > 0 \Leftrightarrow x \in (2; 3)$.

Câu 3. Cho các tam thức $f(x) = 2x^2 - 3x + 4$; $g(x) = -x^2 + 3x - 4$; $h(x) = 4 - 3x^2$.

Số tam thức đổi dấu trên $\mathbb{R}$ là:

A. 0;

B. 1;

C. 2;

D. 3.

Hướng dẫn giải

Đáp án đúng là: B

Vì $f(x) = 0$ vô nghiệm, $g(x) = 0$ vô nghiệm, $h(x) = 0$ có hai nghiệm phân biệt nên chỉ có $h(x)$ đổi dấu trên $\mathbb{R}$.